

Na podlagi šestega odstavka 56. člena Zakona o državnih blagovnih rezervah (Uradni list RS, 23/24)
Vlada Republike Slovenije izdaja

UREDBO

O UKREPIH ZA ZAGOTAVLJANJE PRESKRBE Z NAFTA IN NAFTA NIMI DERIVATI V PRIMERU MOTENJ NA TRGU

1. člen

(vsebina)

- (1) Ta uredba podrobneje določa ukrepe za uvedbo omejitev porabe nafte in naftnih derivatov v primeru manjših in večjih motenj pri preskrbi z nafto in naftnimi derivati ter določa primere, v katerih lahko Zavod Republike Slovenije za blagovne rezerve (v nadaljnjem besedilu: zavod) uporabi ukrep začasnih lokacijskih premikov skladiščenih varnostnih zalog nafte in naftnih derivatov (v nadaljnjem besedilu: varnostnih zalog).
- (2) S to uredbo se v pravni red Republike Slovenije delno prenaša Direktiva Sveta 2009/119/ES z dne 14. septembra 2009 o obveznosti držav članic glede vzdrževanja minimalnih zalog surove nafte in/ali naftnih derivatov (UL L št. 265 z dne 9. 10. 2009, str. 9), zadnjič spremenjena z Uredbo (EU) 2018/1999 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. decembra 2018 o upravljanju energetske unije in podnebni ukrepov, spremembi uredb (ES) št. 663/2009 in (ES) št. 715/2009 Evropskega parlamenta in Sveta, direktiv 94/22/ES, 98/70/ES, 2009/31/ES, 2009/73/ES, 2010/31/EU, 2012/27/EU in 2013/30/EU Evropskega parlamenta in Sveta, direktiv Sveta 2009/119/ES in (EU) 2015/652 ter razveljavitvi Uredbe (EU) št. 525/2013 Evropskega parlamenta in Sveta (UL L št. 328 z dne 21. 12. 2018, str. 1), v delu, ki se nanaša na postopke ravnanja v izrednih razmerah.

2. člen

(ukrepi za uvedbo omejitev porabe nafte in naftnih derivatov)

- (1) Ukrepi za uvedbo omejitev porabe nafte in naftnih derivatov se v skladu z zakonom, ki ureja državne blagovne rezerve, delijo na milejše ukrepe, ki vsebujejo splošna priporočila za zmanjšanje porabe nafte in naftnih derivatov, ter srednje težke in težje ukrepe, ki vsebujejo obvezujoče omejitve in prepovedi za zmanjšanje porabe nafte in naftnih derivatov.
- (2) Milejši ukrepi vsebujejo priporočila za:
 - uporabo javnih prevoznih sredstev;
 - opuščanje uporabe avtomobila za krajše relacije;
 - neuporabo avtomobila ob dela prostih dnevih;
 - znižanje hitrosti vožnje na avtocesti za osebna in tovorna vozila;
 - povečanje števila potnikov na vozilo – souporaba vozila;
 - delo od doma;
 - znižanje števila službenih poti, kadar obstaja alternativna možnost;

- uporabo elektro mobilnosti;
- znižanje temperature ogrevanja in temperature tople sanitarne vode;
- zvišanje temperature hlajenja.

(3) Srednje težki ukrepi so:

- znižanje omejitve hitrosti vožnje na avtocestah za osebna in tovorna vozila;
- obvezno delo od doma, kjer narava dela to omogoča;
- znižanje temperature ogrevanja in temperature tople sanitarne vode v javnih stavbah;
- zvišanje temperature hlajenja v javnih stavbah;
- določitev prednostnih pasov za avtomobile z vsaj tremi potniki na večpasovnih cestah;
- prepoved uporabe agregatov za proizvodnjo električne energije, ki delujejo na nafto in naftne derivate, če obstaja možnost alternativne oskrbe z električno energijo.

(4) Težji ukrepi iz prvega odstavka tega člena so:

- omejitev vožnje osebnih vozil in motornih koles, ki za pogon uporabljajo naftne derivate, po sistemu sode in lihe številke na registrski tablici, pri čemer se upošteva zadnja številka na registrski tablici;
- omejitev delovnega časa na bencinskih servisih;
- omejitev najvišje količine prodanega goriva fizičnim osebam na posamezni obisk bencinskega servisa;
- prepoved uporabe plovil v nekomercialne namene;
- prepoved vadbenih poletov motornih zrakoplovov za turistične in športne namene;
- prepoved tekmovalnih in rekreativnih prireditev za vozila, ki za svoje delovanje uporabljajo naftne derivate;
- določitev bencinskih servisov, na katerih se lahko oskrbujejo prednostni uporabniki;
- obveznost nekaterih podjetij, da morajo dati v promet določene količine ali vrste naftnih derivatov in da jih morajo dati na razpolago ali dobaviti prednostnim uporabnikom po določenem vrstnem redu.

3. člen

(pogoji za uporabo ukrepa izvedbe začasnih lokacijskih premikov skladiščenih varnostnih zalog)

(1) Zavod lahko odloči glede uporabe ukrepa izvedbe začasnih lokacijskih premikov skladiščenih varnostnih zalog na podlagi predhodnega soglasja ministra, pristojnega za gospodarstvo, če so izpolnjeni naslednji pogoji:

- gospodarski subjekt, ki ima registrirano ali priglašeno dejavnost za trgovanje in skladiščenje nafte in naftnih derivatov v Republiki Sloveniji, na določenem območju Republike Slovenije ne razpolaga z zadostnimi količinami naftnih derivatov za nemoteno oskrbo z naftnimi derivati;
- nezadostne količine naftnih derivatov iz prejšnje alineje so posledica objektivnih motenj v logističnih povezavah (na primer prekinitve železniške ali cestne povezave ali zapora pristanišča); in
- je gospodarski subjekt, ki ima registrirano ali priglašeno dejavnost za trgovanje in skladiščenje nafte in naftnih derivatov v Republiki Sloveniji, predhodno že izčrpal svoje lastne komercialne zaloge na območju iz prve alineje tega odstavka.

(2) Minister, pristojen za gospodarstvo, lahko zavrne izdajo soglasja, če pogoji iz prejšnjega odstavka niso izpolnjeni.

KONČNI DOLOČBI

4. člen

(prenehanje uporabe)

Z dnem uveljavitve te uredbe se preneha uporabljati Uredba o postopkih ravnanja v primeru motenj in nestabilnosti na trgu pri preskrbi z nafto in naftnimi derivati (Uradni list RS, št. 33/13, 9/15 in 23/24 – ZBR-1).

5. člen

(začetek veljavnosti)

Ta uredba začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Št.

Ljubljana, dne.....

EVA 2024-2180-0021

Vlada Republike Slovenije

dr. Robert Golob

predsednik

Obrazložitev:

K 1. členu:

Ta člen določa vsebino te uredbe v skladu s 56. členom Zakona o državnih blagovnih rezervah (Uradni list RS, št 23/24; v nadaljnjem besedilu: ZBR-1). Uredba določa milejše, srednje težke in težje ukrepe za omejitev porabe nafte in naftnih derivatov v primeru manjših in večjih motenj na trgu ter določa primere, v katerih lahko Zavod Republike Slovenije za blagovne rezerve (v nadaljnjem besedilu: zavod) ob predhodnem soglasju ministra, pristojnega za gospodarstvo, uporabi ukrep začasnih lokacijskih premikov skladiščenih varnostnih zalog nafte in naftnih derivatov. Uredba delno prenaša Direktivo Sveta 2009/119/ES z dne 14. septembra 2009 o obveznosti držav članic glede vzdrževanja minimalnih zalog surove nafte in/ali naftnih derivatov (v nadaljnjem besedilu: Direktiva 2009/119/ES), in sicer 20. člen, ki med drugim od držav članic zahteva vzpostavitev potrebnih postopkov in ukrepov za uvedbo posebnih ali splošnih omejitev porabe nafte in naftnih derivatov, odvisno od ocenjenega pomanjkanja, vključno s prednostnim obravnavanjem preskrbe z naftnimi derivati nekaterih skupin uporabnikov.

K 2. členu:

56. člen ZBR-1 že določa okvirni nabor ukrepov za zagotavljanje zanesljive preskrbe. Kriterij oz. pogoj za določitev ukrepov je manjša ali večja motnja pri preskrbi, ki sta opredeljeni v 3. členu ZBR-1. Z uredbo pa vlada navedene zakonske ukrepe zgolj podrobneje razdela. Že v drugem odstavku 56. člena ZBR-1 je zakonodajalec določil osnovno delitev ukrepov za zmanjšanje porabe naftnih derivatov, ki jih mora vlada upoštevati pri sprejemu uredbe, s katero določa konkretne ukrepe. Ukrepi se delijo na tri skupine, pri čemer milejši ukrepi vsebujejo splošna priporočila za zmanjšanje porabe. Srednje težki in težji ukrepi pa vsebujejo splošne omejitve in prepovedi, ki so nujno potrebni za nižanje porabe nafte in naftnih derivatov, da bi se na ta način zagotovilo zmanjšanje motenj pri preskrbi z nafto in naftnimi derivati ter s tem nemoteno delovanje sistemov države in tudi družbe kot celote. Pri tem zakon določa tudi stopnjevanje pri sprejemanju ukrepov (najprej milejši, nato srednje težki in na koncu težji). V skladu s splošnim načelom sorazmernosti mora vlada pri določanju oz. sprejemanju ukrepov uporabiti najmanj invazivne ukrepe, s katerimi je možno doseči stabilizacijo trga. Iz zakonske določbe, ki določa stopnjevanje ukrepov, je to tudi jasno razvidno. Šele, če določeni ukrepi ne privedejo k stabilizaciji trga oz. uravnoteženju povpraševanja in ponudbe, se lahko sprejmejo bolj invazivni ukrepi.

Milejši ukrepi večinoma sledijo priporočilom Mednarodne agencije za energijo za znižanje porabe nafte in naftnih derivatov, ki je pripravila 10 ukrepov za znižanje porabe. Gre predvsem za promocijo bolj ekološke in racionalne rabe nafte in naftnih derivatov, ki ima poleg cilja znižanja porabe nafte in naftnih derivatov tudi druge pozitivne učinke, npr. na okolje. Ti ukrepi ne posegajo v temeljne svoboščine posameznika oziroma v delovanje družbe, saj gre zgolj za neobvezujoča priporočila, ki pa ob njihovem upoštevanju lahko odpravijo motnje pri preskrbi. Upošteva se študije, ki so jih naredile nekatere države članice Evropske unije (npr. Poljska in Estonija), je v primeru sprejetja priporočil predvideno 8-10 odstotno znižanje porabe nafte in naftnih derivatov.

Srednje težki ukrepi predstavljajo že nekoliko bolj invazivne ukrepe, ki se lahko sprejmejo v primeru, ko milejši ukrepi ne zadoščajo. Pri določitvi teh ukrepov se zasleduje usmeritve, ki jih je postavil ZBR-1, tako da vsebujejo predvsem obvezno upoštevanje določenih ukrepov, s čimer se doseže večji učinek kot s priporočili, kar pomeni večje znižanje porabe nafte in naftnih derivatov in s tem stabilizacijo trga. Ukrepi kot so določitev znižanja temperature ogrevanja oziroma zvišanje temperature hlajenja se zaradi svoje narave nanašajo le na javne stavbe.

Težji ukrepi vsebujejo obvezujoče omejitve in prepovedi za zmanjšanje porabe nafte in naftnih derivatov. Uporaba teh ukrepov je predvidena le v skrajnih primerih, ko na drugačen način, vključno z uporabo varnostnih zalog, ni možno zagotoviti minimalne preskrbe trga z nafto in naftnimi derivati. Če ti ukrepi v takšnih izjemnih primerih (npr. vojno stanje) niso sprejeti, bi to v praksi pomenilo, da prebivalstvo sploh ne bi imelo možnosti nakupa naftnih derivatov, ker jih na trgu ne bi bilo. Skladno z namenom teh ukrepov nekateri od teh pomenijo tudi poseg v temeljne svoboščine, pri čemer se pri določitvi ukrepov zasleduje cilj čim manjšega poseganja v temeljne svoboščine.

Z omejitvijo vožnje osebnih vozil in motornih koles, ki za pogon uporabljajo naftne derivate, po sistemu sode in lihe številke na registrski tablici, se želi predvsem doseči povečanje števila potnikov na posamezno vozilo in s tem znižanje skupne porabe naftnih derivatov. Glede na število registriranih vozil v Republiki Sloveniji se splošna mobilnost zaradi tega ukrepa ne bo bistveno zmanjšala.

Z ukrepom omejitve delovnega časa na bencinskih servisih in ukrepom omejitve najvišje količine prodanega goriva fizičnim osebam na posamezni obisk bencinskega servisa se zasleduje cilj enake možnosti dostopa do naftnih derivatov za celotno prebivalstvo. S predlaganim ukrepom se preprečuje kopičenje zalog naftnih derivatov s strani posameznikov, ki na ta način zgolj dodatno in predvsem nepotrebno povečujejo povpraševanje v razmerah, ko je na trgu pomanjkanje.

Naslednjo skupino težjih ukrepov predstavljajo prepovedi nekaterih ne nujnih aktivnosti, pri katerih se porabljajo večje količine naftnih derivatov. Gre za prepoved uporabe plovil v nekomercialne namene, prepoved vadbenih poletov motornih zrakoplovov za turistične in športne namene ter prepoved tekmovalnih in rekreativnih prireditev za vozila, ki za svoje delovanje uporabljajo naftne derivate.

Zadnjo skupino težjih ukrepov predstavljata med seboj povezana ukrepa za zagotavljanje oskrbe prednostnih uporabnikov. To so sile za zaščito, reševanje in pomoč, policija, Slovenska vojska, intervencijska in servisna vozila ter elektrarne, ki potrebujejo gorivo za delovanje naprav, in drugi prednostni uporabniki, katerih delovanje je v primeru večje motnje pri preskrbi nujno potrebno za zagotavljanje delovanja sistemov države.

K 3. členu:

Predlagani člen določa pogoje izvedbe začasnih lokacijskih premikov skladiščenih varnostnih zalog. Na trgu se pogosto pojavljajo manjše motnje pri preskrbi z nafto in naftnimi derivati, ki niso nujno posledica pomanjkanja na globalnem trgu, temveč so posledica težav v logističnih povezavah. S tem ukrepom se želi zagotoviti preskrbo lokalnega trga v primerih, ko gospodarski subjekt ne razpolaga z zadostnimi količinami in je izčrpal lastne komercialne zaloge ter je pomanjkanje posledica objektivnih motenj v logističnih povezavah. Uredba primeroma navaja prekinitev železniške ali cestne povezave ali zaporo pristanišča, da ne bi prišlo do preveč ekstenzivne razlage člena, saj je namen tega, da se ta ukrep izkoristi le v res utemeljenih objektivnih okoliščinah. Gre za primere, ki so se v praksi že dogajali in je bila preskrbljenost trga z naftnimi derivati na posameznih območjih Republike Slovenije dejansko ogrožena.

ZBR-1 v šestem odstavku 59. člena določa, da o uporabi tega ukrepa odloča zavod samostojno, pri čemer se zahteva predhodno soglasja ministra, pristojnega za gospodarstvo. Ker je namen ZBR-1 glede pristojnosti za odločanje o uporabi tega ukrepa jase, se s predlaganim drugim odstavkom določa, kdaj lahko minister zavrne izdajo soglasja. S tem se preprečuje možnost arbitrarnega odločanja in neenake obravnave posameznih gospodarskih subjektov.

K 4. členu:

Predlagani člen določa prenehanje uporabe Uredbe o postopkih ravnanja v primeru motenj in nestabilnosti na trgu pri preskrbi z nafto in naftnimi derivati (Uradni list RS, št. 33/13, 9/15 in 23/24 – ZBR-1), ki je prenehala veljati z dnem uveljavitve ZBR-1, se pa uporablja do uveljavitve te uredbe.

K 5. členu:

Ta člen določa vacatio legis, in sicer začne ta uredba veljati in se uporabljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.